

мально внімательно наблидали за погодыными явлениями, деляя долго- или краткосрочные прогнозы и надеясь на покровительство святых. Определен ряд лексико-семантических и стилистических особенностей народных примет в немецком языке. В устаревших названиях месяцев года, которые довольно часто встречаются в народных приметах, отображаются особенно яркие погодные характеристики этих месяцев, наблюдается производность этих слов от наименований хозяйственных работ, производимых в это время, а также от названий представителей флоры и фауны. Указано, что количественно превосходят народные приметы, связанные с весенними месяцами, когда традиционно начинаются работы в поле и по намёкам природы крестьяне пытались предугадать, каким будет урожай. В статье проанализированы особенности структуры предложений, использование в народных приметах “магических” чисел (в частности 4, 7, 12, 40), эмоционально-оценочных сравнений, метафор и явлений персонификации. Всё это подчёркивает важность культурно-исторического значения этих ярких примеров усного народного творчества немецкого народа.

Ключевые слова: календарь, культура, метеорологические наблюдения, народные приметы, предсказательные дни.

Kinakh Liliana. Linguocultural Peculiarities of Weather Superstitions in German. This article focuses on the study of the linguocultural peculiarities of German weather-related superstitions. They reflect the life experience of farmers from the Middle Ages onward, and inform their descendants about the specifics of their farming activities, such as their daily routine, their living conditions, their production tools, their food and clothing, as well as about their observations of weather and nature throughout the calendar year and the objective regular patterns which are linked with that, such as when farmers should start sowing their crops, put their cattle out to graze, begin their harvesting operations in their fields and gardens, and go out hunting. A wide range of long-term weather observations is considered, including those related to wind, thunder, lightning, rain, dew, snow, clouds, and rainbows, as well as observations relating to examples in the world of animals and plants. Some historical facts related to the weather German superstitions in German are elucidated, and correlations of weather superstitions with certain days in the church calendar are traced, as well as astrological influences on weather forecasting. Particular attention is devoted to the so-called “predictive” days in the calendar (Lostage), during which farmers watched weather phenomena with particular care, making long-term or short-term forecasts and hoping for the patronage of the saints. A number of lexical, semantic and stylistic features of German weather superstitions are defined. In the obsolete names of the months of the year, which are often found in the weather superstitions, especially prominent weather characteristics of these months are manifested, and the derivation of these words from the names of farming activities carried out at this time, as well as the names of specific types of flora and fauna, are observed. The article demonstrates the quantitative superiority of weather superstitions associated with the spring months, when fieldwork customarily begins, and the way in which farmers used hints from nature to try to predict how good the harvest would be. The article analyzes some peculiarities of the sentence structure of weather superstitions, the use of “magic” numbers 4, 7, 12, and 40 in weather superstitions, original emotional-evaluative comparisons, metaphors and personification phenomena. These points all point to the importance and the cultural and historical significance of these distinctive examples of the folk creativity of the German people.

Key words: calendar, culture, meteorological observations, weather superstitions, “predictive” days.

УДК 811.112

Олена Ковальчук

СЕМАНТИЧНІ ЗМІНИ У ВЛАСНИХ НАЗВАХ

Дослідження епонімів із позиції контрастивної лінгвістики є багатообіцяючим напрямом дослідження, адже досі наукові дослідження в цій сфері мали спорадичний та вибірковий характер. Відтак, існує необхідність розробити загальну науково-методологічну базу для студіювання цієї частини лексичного складу. У статті розглянуто семантичні зміни при утворенні епонімів в англійській та українській мовах. Матеріалом для аналізу стали 250 епонімів кожної мови, вибраних із етимологічних словників. Вивчення семантичних змін проведено на основі виділення п'яти типів семантичних змін (розширення значення, звуження значення, перенос найменування, тобто метафоричний чи метонімічний зсув, деградація значення та елевація значення). Встановлено, що в обидвох мовах більшість семантичних змін відбуваються за типом метонімічного зсуву. Розроблено типологію семантичних зсувів в утворенні епонімів та виведено чотирнадцять типів семантичних зсувів. Типологія наразі є базовою і розширюватиметься впродовж дослідження зі збільшенням кількості досліджуваних епонімів. Встановлено, що значення нових епонімів тісно пов'язані зі змістом, що їх надають вихідні слова. Результати дослідження свідчать, що найчастішою основою для утворення нового епоніма є ім'я людини, а також назва міста чи географічної місцевості. Проаналізовано та наведено приклади кожного типу в обидвох мовах.

Виявлено, що подібність між відповідними типами в англійській та українській мовах є досить високою. Відмінності пояснюються культурними, історичними й іншими екстралінгвальними чинниками. Запропоновано напрями подальшого дослідження епонімів, зокрема поглиблена розробка типології семантичних змін при утворенні епонімів, а також детальне дослідження впливу екстралінгвальних чинників на утворення епонімів в обидвох мовах.

Ключові слова: семантичний зсув, метонімічний зсув, епонім, екстралінгвальні чинники, інтралінгвальні процеси.

Постановка наукової проблеми та її значення. Значення слова – одна з фундаментальних одиниць мови. Його зміст може відобразити людське поняття про явища навколишнього світу. Відтак, вивчення значення слова можна розглядати, як дослідження форми їхнього існування. Тому аналіз значення слів не втрачає актуальності в контексті будь-якого підходу до вивчення мови, а розвиток нових течій та напрямів лінгвістики дозволяє розширити коло доступних методик та парадигм для його аналізу. Новизна роботи зумовлена відсутністю фундаментальних досліджень у сфері контрастивних досліджень епонімів. Актуальність роботи полягає в необхідності проведення типологізації та всебічного вивчення утворення, розвитку значення та функціонування цих лексичних одиниць.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Слово змінює значення в процесі історичного розвитку мови, а причини семантичної зміни можуть бути підрозділені на дві великі групи: екстралінгвальні та лінгвальні. Під екстралінгвальними ми маємо на увазі різні зміни в житті мовного співтовариства, в економічній і соціальній структурі, зміни в ідеях і наукових поняттях, способі життя і т. д., що відбиті в значеннях слова. Традиційно виділяють такі типи семантичних змін [2, с. 118]: 1) розширення значення (генералізація), 2) звуження значення (спеціалізація), 3) перенос найменування: метафора й метонімія, 4) деградація (погіршення), 5) елевація (поліпшення) значення.

Епоніми з'являються внаслідок семантичної зміни в значенні початкової назви. Семантичні зміни (семантичні зсуви, семантичні дрейфи) передбачають еволюцію слова, і буває, що його сучасне значення може радикально відрізнятись від початкового. В контексті діахронічної (історичної) лінгвістики семантична зміна передбачає зміну в одному зі значень слова [5, с. 56]. Кожне слово має різноманіття значень та конотацій, які можуть додаватись, зникати чи змінюватись протягом певного періоду часу настільки, що навіть однокореневі слова можуть означати зовсім різне. Семантична зміна епонімів полягає в тому, що змінюється зміст вихідної форми на основі певного зв'язку між носієм власної назви та новим об'єктом.

Метою дослідження є аналіз семантичних змін у значенні власних назв та виведення типології семантичних зсувів при утворенні епонімів. В цій роботі проаналізовано 250 епонімів в українській та англійській мовах.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Проведений аналіз дозволяє виділити такі види семантичних зсувів:

– Назва міста → порода тварини, яку там вивели: *canary*, *астраханка*, *битюг*, *нюфаундленд*, *сенбернар*, *tarantula* – *тарантул*.

Така семантична зміна типова для обох мов. Деякі з цих епонімів є спільними для української та англійської мов, деякі притаманні лише одній з них, бо топоніми занадто малі, щоб бути відомими за межами своєї країни, або ж вид тварин непоширений в країні, щоб мова запозичувала такий епонім.

– Назва міста/країни → тканина, яку привезли звідти: *cashmere* – *кашмир*, *pankeen*, *magosain*, *китайка*, *сарпінка*, *шотландка*.

Практично всі назви тканин мають епонімічне походження в обох мовах (*муслін* – *muslin* (назва іракського міста Мосул (Mosul), *газ* – *gauze* (місто Газа (Gaza) в Палестині). Більшість має епонімічні відповідники в обох мовах. Це пояснює те, що ці тканини були привезені з одної місцевості, що і було відображено в мові.

Інколи іменники утворюються за однаковим принципом, але для цього в двох мовах використовують різні власні назви. Наприклад, дві пари епонімів, в яких одна назва походить

від назви країни, а інша – від міста в цій країні (*Kumay* та *Nanjing* (місто в Китаї); *Safi* (місто в Марокко) та *Марокко*). Очевидно, причиною такої відмінності є те, що одна держава мала більш детальну інформацію щодо походження тканини.

– Назва міста → одяг, що там одягали чи одягають: *jodhpurs*, *stambouline*, *решетилка*, *тирольська*, *харківська*, *херсонська*.

– Назва міста → речі, які там виробляються: *bacharach*, *mackinaw*, *madeira*, *malaga*, *malmsey*, *sherry*, *елегант*, *карабеля*, *пломбір*, *пармезан*, *токайка*.

Топоніми є багатим джерелом епонімів, які позначають тканини, одяг та речі. Семантичний зсув базується на тому, що речі, привезені з тих країв, були настільки особливими, що це відобразилось у їхніх назвах. Коли семантичні зсуви не пов'язані з початковим значенням назви, тоді топоніми мають лише часткове відношення до епонімів. Одним із таких прикладів є епоніми *bikini* – *бікіні* [7, с. 20]. Назва пов'язана з випробуванням ядерної бомби, яке Америка провела в червні 1946 року на о. Бікіні, що входить до складу Маршаллових островів. Існують різні думки щодо походження назви цього типу купальника; найімовірніший варіант полягає в проведенні аналогії між силою вибуху та враженням, яке такий купальник справляє на чоловіків.

Іноколи один топонім може слугувати основою для декількох епонімів. Топонім *Сибір* (*Siberia*) був досить продуктивним в українській мові. Він став джерелом для таких епонімів, як: *сібiр* (каторга, важке життя), *сібiрка* (тюрма), *сібiряк*, *сібiряка* (лиходій, грабіжник, підступна людина), *сібiрний* (жорстокий, жахіття морозів). Усі ці епоніми містять основну ідею, що Сибір – це місце важкого життя, обмеження свободи та жорстоких, злих людей. Поясненням цьому є той факт, що в часи Російської імперії та СРСР до Сибіру відправлялись засуджені для відбування свого покарання, і багато людей опинилось там через політичні причини. Такі події та особливе ставлення до Сибіру відобразились у мові. Ці епоніми мають культурне маркування і не мають відповідників в англійській мові, тому що концепт Сибіру як місця важкої праці та жорстоких умов життя незрозумілий для англомоного світу [1].

– Назва компаній → їх продукція: *xerox*, *frisbee*, *martini*, *габіт*, *джакузі*, *патефон*, *фломастер*, *чінзано*.

Такі епоніми існують у мовах, у країнах яких на ринку представлені згадані компанії. Причина появи цих епонімів полягає в тому, що продукція, яку вони презентували, була першою в своєму роді, і перед тим, як з'явилися інші аналоги, назва компанії стала й назвою для самого пристрою (*xerox* (ксерокс) – копіювальна машина). Часто такі епоніми утворюють і дієслівну форму (*to xerox* (*ксерути*), *to google*). Від назви компаній походять 12 епонімів. Деякі з них досить нові, наприклад дієслово *to google* використовується лише з 2000 року, замінивши епонімічну фразу *to do a google on*.

– Ім'я винахідника → винахід: *burberrys*, *colt*, *doily*, *frangipani*, *jacquard*, *wedgewood*, *marten*, *калашников*, *пульман*, *рентген*, *шмайсер*.

Такий зсув досить поширений у семантичному полі зброї (*derringer*, *mauser*), але й епоніми з інших полів також утворювались таким способом. Загалом нараховано 43 таких епоніми. У більшості вони є спільними для обох мов, бо винаходи поширювались світом і ставали загальновідомими під своєю початковою епонімічною назвою.

– Ім'я літературного героя → особа з якостями цього героя: *amaryllis*, *toby*, *malapropism*, *lilliputian*, *to diddle*, *paparazzo* – *папараці*, *баналюки*, *вампука*, *таргантюа*, *ловелас*, *селадон*, *юда*. Таких прикладів – 19. Особливість цих епонімів полягає в тому, що вони мають конкретні культурні конотації і зазвичай представлені лише в одній мові. Хоча герої можуть бути відомі в обох культурах, семантична зміна відбулася лише в одній мові, а в іншій слово й надалі залишилось власною назвою (*ловелас*).

Єдиним винятком є епонім *папараці* – *paparazzo*. Він походить від імені героя фільму Фелліні “*La dolce vita*” (“Солодке життя”).

Досить рідкісним явищем є відповідність значень двох різних епонімів, які походять від імен різних літературних героїв. Наприклад, *scrooge* та *garpaton* означають скупку людину. Герої літературних робіт настільки яскраві і промовисті у своїй поведінці для цільової культури, що вони перетворились на епоніми. Більшість таких епонімів відображають конкретні якості людини.

Нечасто імена літературних героїв дають назву частинам одягу: *dolly varden* – тип сукні, назва якого походить від героя роману Ч. Діккенса “Барнабі Радж”. У 1870-х роках костюм Доллі Варден став повторенням модних тенденцій 1770-х та 1780-х років. Свою назву він отримав через ім'я героїні, яка носила його в романі. До цього типу епонімів належить англійське *pants*, яке походить від давньоіталійського *Pantalone* (Панталоне), персонаж комедій дель арте. Така семантична зміна пов'язана з тим, що цей герой завжди носив довгі штани. *Tam-o'-shanter* (шертяний берет) походить від назви поеми Роберта Бернса.

– Назва матеріалу → речі, зроблені з цього матеріалу: *baldachin*, *jeans*, *балдахін*, *шальон*.

Тут простежується подальша семантична зміна топонімічних епонімів. Це явище непоширене в мовах, що порівнюються. Річ отримує назву на основі матеріалу, з якого зроблено. Інколи саме матеріал є найхарактернішою ознакою предмета, і значення епоніма розширюється. Часто такі семантичні зсуви спричиняють морфологічні зміни, що допомагає передати значення нового слова.

– Ім'я людини → одяг, який носила вона чи її солдат: *havelock*, *garibaldi*, *spencer*, *raglan*, *french*, *болівар*.

На основі цього дослідження стало зрозуміло, що багато частин одягу отримали свою назву на честь військових командирів. Звичайно, вони їх самостійно не придумали. Натомість вони або їхні солдати постійно їх носили, що стало їх характерною особливістю. З часом ця частина одягу стала близько асоціюватись з іменем лідера. Фактично, більшість англійських епонімічних назв одягу належить до цієї групи (*raglan*, *cardigan*, *spencer*).

– Ім'я людини, для якої було зроблено певну річ → назва предмету: *orrery*, *potpourri*, *зельман*.

Інколи семантичний зсув у значенні ґрунтується не на тому, що особа була автором винаходу, а на тому, що вона мала певну дотичність до цього предмета. Справжнім винахідником був Джордж Греєм, а конструктором – Дж. Роулі. Але назвали його на честь їх патрона Чарльза Бойла, 4-го графа Оррері. Такий тип семантичної зміни може полягати в тому, що винахідник був не таким відомим, як та людина, для якої цей пристрій розробляли, і для широкого загалу предмет став відомий лише в поєднанні з іменем знаменитого власника.

Прикладом такого зсуву в українській мові є *зельман* (гаївка) – весняна обрядова пісня. Її назва походить від слова Зельман, прізвища власника ключів від церков, які не підтримували процес унії; вперше селяни використали цю пісню, щоб попросити його відкрити церкву на Пасху. Пізніше попереднє значення пісні зникло, але назва залишилась. У цьому випадку очевидно, що відбулась повна семантична зміна з поступовим стиранням початкового значення. Існують і альтернативні варіанти: *жельман*, *жалман*.

– Імена людей → назви тварин.

Ще одним цікавим використанням епонімів є епонімічні назви тварин. У цьому разі відбувається семантичний зсув від імені людини до назви тварини. Таке вживання власних назв походить ще з давнього фольклору. Можна перерахувати безліч українських та англійських варіантів: *mallard* – дика качка; походить від давньоверхньонімецького імені *Мадалгарт* (*Madalhart*); *nelly* – гігантський буревісник; походить від імені *Неллі* (*Nelly*), пестлива форма від імен Хелен (*Helen*) або Елеонор (*Eleanor*); *parrot* (з англ. *папуга*) – середньоанглійське слово, пестлива форма від французького ім'я П'єр (*Pierre*); *petrel* (з англ. *буревісник*) – морський птах, який часто відлітає на велику відстань від суші; походить від св. Петра, що є алюзією на біблійну історію про те, як він ходив по Генісаретському озері; *robin* (з англ. *дрізд*) – маленький коричневий птах з Європи; походить від імені Робін (*Robin*), скорочено від Роберт;

іванчик – плиска; походить від українського імені Іван; *купала* – світлячок; походить від імені *Іван Купало*. Цей епонім утворився через семантичну зміну слова *купало* (празник Івана Купала). Очевидно, причина полягає в тому, що світлячки з'являються якраз на свято Купала. Назви комахи в інших мовах також пов'язані зі святом 24 червня. Цей епонім вказує на те, що часто тваринам та рослинам давали назви відповідно до періоду їх активності та великого свята, що припадає на цей час. *Петрик* – равлик, походить від імені *Петро*. Існують і такі варіанти: *павлик* (Павло) та *лаврик* (Лавро). *Павлик* можна використовувати як дитячу риму: *равлик-павлик*; *лаврик* став результатом заміни приголосних *л* та *р*. Всі ці епоніми мають зменшувальний суфікс *-ик*, що підкреслює невеликі розміри тварини. *Петро* – деркач, походить від ім'я *Петро*; причина такого походження невідома.

Як бачимо, більшість назв тварин і в англійській, і в українській мовах походять від зменшувально-пестливих форм імен. В англійській мові такі імена часто запозичувались з інших мов уже у своїх пестливих та зменшувальних формах (*parrot*), інші ж були утворені вже після запозичення, як слово *petrel*. Суфікс *-rel* використовується для формування іменників з пестливим або зменшувальним значенням. Часто його можна побачити/почути в назвах птахів. Українські епоніми також часто містять суфікс *-ик*, який слугує для позначення невеликих розмірів тварини. Таке ж значення має англійський суфікс *-rel*. Загалом, такий семантичний зсув не пов'язаний з дотичністю до реальної особи.

– Імена людей з вираженими певними якостями → люди, яких характеризують цими якостями: *apache* (*бандит*), *hooligan* (*хуліган*), *ipod*.

Apache – це жорстокий вуличний хуліган у Парижі. Така семантична зміна пов'язана з насильницькими настроями та жорстокістю індіанських племен. Припускають, що така схожість у поведінці стала основою для семантичного зсуву. Так само, як літературні герої, ці люди можуть бути відомі в обох культурах, але це не означає, що вони перетворюються на епоніми в цих двох мовах (*ipod* – тиран). Цей приклад показує, що певні герої та особи були яскравішими та важливішими в одній культурі, ніж в іншій. Ще одним доказом є українські епоніми на основі імен біблійських царів: *арідник*, *героди*, *ірод*. Вони також вказують на те, як одна власна назва може проходити крізь різні семантичні зміни. Значення слів *арідник* та *ірод* пов'язані із жорстокістю цих царів. Слово *героди* утворилось на основі іншого семантичного зсуву. Так називались три царі в українських різдвяних містеріях у ХХ столітті. Можливо, причиною такого зсуву було те, що *Ірод* був найвідомішим царем, і його ім'я стало використовуватись щодо всіх царів у містеріях.

– Назви свят → ботанічні назви

Інша група епонімів представлена в обох мовах. Вона складається з народних назв рослин. Характерною особливістю цієї групи є те, що рослини названі відповідно до періоду їх цвітіння або дозрівання їх плодів: *димитриця* – хризантема; на момент свята св. Димитрія вона цвіте, тому і отримала таку назву. Епонім запозичили з болгарської мови через румунську; *михавівки* – вид груші, плоди якої дозрівають приблизно на празник св. Михаїла; *filbert* – окультурена форма ліщини, яка плодоносить овальними горіхами; вони дозрівають приблизно до дня святого Філіберта.

Імена святих проходять крізь семантичні зміни, перетворюючись у найменування рослин. Причина цих змін полягає в тому, що празники цих святих та період дозрівання плодів збігаються між собою. Очевидно, що вони є в обох мовах. Це вказує на те, що церковний календар був досить важливим для українського та англійського народу.

– Імена людей → різні предмети та дії (*jack*, *филька*, *jilt*).

Деякі семантичні зсуви незавжди мотивовані іменами реальних людей. Наприклад, слово *jack* використовувалось у середньоанглійській мові для позначення “звичайної простої людини”, але згодом його значення розширилось. Цей епонім особливий, адже має відповідника в українській мові, утвореного на основі того ж типу семантичного зсуву.

Український епонім запозичений з російської мови; слово “*филька*” походить від *Филя* (*Филлип*), яке вживається у значенні “простак”. Ще однією формою цього епоніма є слово “*хвалька*”. В обох випадках присутня семантична зміна власних назв для характеристики людини загалом, яка згодом продовжується і перетворюється в назву валета в картах.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Аналіз вибірки епонімів в англійській та українській мовах дозволяє виділити такі види семантичних зсувів: назва міста → порода тварини, яку там вивели; назва міста/країни → тканина, яку привезли звідти; назва міста → одяг, що там одягали чи одягають; назва міста → речі, які там виробляються; назва компаній → їх продукція; ім'я винахідника → винахід; ім'я літературного героя → особа з якостями цього героя; назва матеріалу → речі, зроблені з цього матеріалу; ім'я людини → одяг, який носила вона чи її солдат; ім'я людини, для якої було зроблено певну річ → назва предмету; імена людей → назви тварин; імена людей з вираженими певними якостями → люди, яких характеризують цими якостями; назви свят → ботанічні назви; імена людей → різні предмети та дії.

Як бачимо, найчастіше основою для утворення епоніма є ім'я людини. Крім того, часто епоніми утворюються від назви міста чи місцевості. Подібності й відмінності в утворенні епоніма відображають відмінності в історичних та культурних характеристиках націй-носіїв мови. Отже, розвиток значення епонімів, як правило, є результатом метонімічного семантичного зсуву. Частота таких зсувів у межах словотвору в обидвох мовах ще раз підтверджує велику роль екстралінгвальних чинників у суто інтралінгвальних процесах. Відмінності між такими процесами в зіставних мовах є багатообіцяючим джерелом для дослідження. Отже, логічним продовженням цього дослідження буде детальне вивчення впливу екстралінгвальних чинників на утворення епонімів.

Джерела та література

1. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / редкол. : О. С. Мельничук (голов. ред.) [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1983–2012.
2. Жовтобрюх М. А. Словотвір сучасної української мови / М. А. Жовтобрюх. – Київ : Наук. думка, 1979. – 407 с.
3. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов : навч. посіб. / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова кн., 2003. – 464 с.
4. Кузнецов А. М. Структурно-семантические параметры в лексике: на материале английского языка / А. М. Кузнецов. – М. : Наука, 1980. – 160 с.
5. Мілаш К. І. Функціонально-змістова структура епонімів та епонімічних конструкцій (на матеріалі англійської, української та російської мов) / К. І. Мілаш. – Суми : СумДУ, 2013. – Ч. 1. – С. 55–57.
6. Новинская Н. В. Классификация эпонимических названий по семантическому признаку. Семантические поля / Н. В. Новинская // Вестник АГТУ. – 2005. – № 5 (28). – С. 147–153.
7. Weekley E. An Etymological Dictionary of Modern English / E. Weekley. – London : Cambridge University press. – 1921. – 1660 p.
8. Bragina N. Lubensky S. Eponyms as Cultural Key Words and Their Lexicographic Description in English and Russian / N. Bragina, S. Lubensky // Bilingual Lexicography. – 2009. – P. 419–427.

References

1. *Etymologichnyi slovnyk ukrayinskoyi movy: u 7 t.* 1983–2012. Ed. by Melnychuk Olexandr. Kyiv. Naukova dumka.
2. Zhovtobryukh, Mykhailo et al. 1979. *Slovotvir suchasnoyi ukrayinskoyi movy*. Kyiv. Naukova dumka. – 407 p.
3. Korunets, Ilko. 2003. *Porivnialna typologiya angliyskoyi ya ukrayinskoyi mov*. Vinnytsia. Nova knyga.
4. Kuznetsov, Alexandr. 1980. *Strukturno-semanticheskiye parametry v leksike: na materiale angliyskogo yazika*. Moskva. Nauka.
5. Milash, Kateryna. 2013. *Funktionalno-zmistova struktura eponimiv ta eponimichnyh konstruktsiy (na materialy angliyskoyi, ukrayinskoyi ta rosiyskoyi mov)*. Sumy. SumDU: 55–57.
6. Novinskaya, Nina. 2005. “Klassifikatsiya eponimicheskikh nazvaniy po semanticheskomu priznaku. Semanticheskiye polia”. *Vestnik AGTU*. №5 (28): 147–153.
7. *An Etymological Dictionary of Modern English*. 1921. Ed. By Weekley E. London: Cambridge University press.
8. Bragina, Nina and Lubensky, Sviatoslav. 2009. “Eponyms as Cultural Key Words and Their Lexicographic Description in English and Russian”. *Bilingual Lexicography*: 419–427.

Ковальчук Елена. Семантические изменения в собственных именах. Изучение эпонимов с позиции контрастивной лингвистики является многообещающим направлением, ведь до сих пор научные исследования в этой сфере носили избирательный и спорадический характер. Соответственно, необходимым является разработать общую научно-методологическую базу для исследования этой части лексического состава. В данной статье исследовано семантические изменения при образовании эпонимов в украинском и английском языках. Исследование проведено на базе выделения пяти типов семантических изменений (расширение значения, сужение значения, перенос наименования, то есть метафорический или метонимический сдвиг, деградация значения и элевация значения). Материалом для исследования стали 250 эпонимов из каждого языка, выбранных из этимологических словарей. Установлено, что в обоих языках большинство семантических изменений происходят по типу метонимического сдвига. Разработано типологию семантических сдвигов при образовании эпонимов и выделено четырнадцать типов семантических сдвигов. Типология на данное время является только базовой, и будет расширяться с возрастанием числа исследуемых эпонимов. Установлено, что значения новых эпонимов связаны со смыслами, надаваемыми им выходными словами. Результаты исследования показывают, что самой частой базой для возникновения нового эпонима является имя человека, а также названия города или географической местности. Проанализировано и приведено примеры каждого типа в обоих языках. Обнаружено, что схожесть между соответствующими типами в английском и украинском языках является достаточно высокой. Разбежности объясняются культурными, историческими и другими экстралингвистическими факторами. Предложено направления дальнейшего исследования эпонимов, а именно дальнейшая разработка типологии семантических изменений при возникновении эпонимов а также детальное исследование влияния экстралингвистических факторов на формирование эпонимов в обоих языках.

Ключевые слова: семантический сдвиг, метонимический сдвиг, эпоним, экстралингвистические факторы, интралингвистические процессы.

Kovalchuk Olena. Semantic Changes in Proper Names. Researching eponyms from the point of view of contrastive linguistics is a promising direction since most of research in this field has so far been random and sporadic. Therefore, the necessity exists to develop a general scientific and methodological basis for researching this part of the vocabulary. The article studies semantic changes in the formation of eponyms in the English and Ukrainian languages. The study of semantic changes is held on the basis of distinguishing five types of semantic changes (widening of meaning, narrowing of meaning, name transfer, that is metaphoric or metonymic shift, degradation of meaning or elevation of meaning). The material for analysis constituted 250 eponyms in each language selected from etymological dictionaries. It has been established that in both languages the majority of semantic changes belong to the so called metonymic shift. The typology of semantic shifts has been developed and fourteen types of semantic shifts distinguished. The typology is just basic so far, but will be widened throughout the research with the growth of the number of the researched eponyms. It has been established that the meaning of new eponyms are closely connected with the sense given to them by the original words. The results of the research prove that the most frequent basis for the creation of a new eponym is the name of a person, the second one being the name of a city or a geographical area. Each type has been analyzed and supplied with the examples from both languages. It has been found out that the similarity between the corresponding types in the English and Ukrainian languages is rather high. Divergences are explained by cultural, historical and other extralinguistic factors. Directions of further analysis have been suggested, in particular the further development of the typology of semantic changes in the formation of eponyms as well as the detailed study of the influence of extralinguistic factors on the creation of eponyms in both languages.

Key words: semantic shift, metonymic shift, eponym, extralinguistic factors, intralinguistic processes.

УДК 811.111'373.7'366.521

Еліна Коляда

СЕМАНТИКА АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ МАСКУЛІННОСТІ

У статті зроблено спробу проаналізувати семантику англійських фразеологічних одиниць на позначення маскулінності. Фразеологію трактуємо в широкому розумінні цього слова і відносимо до фразеологізмів прислів'я, приказки й відтворювані в готовому вигляді одиниці, що відповідають багатьом критеріям фразеологізмів: відтворюються в готовому вигляді, мають постійну граматичну структуру й компонентний склад, є образними. Маскулінність розуміємо як сукупність соціальних уявлень про чоловіка та притаманні йому якості, нормативний еталон ідеального чоловіка.

© Коляда Е., 2017